

Artikkel til Aftenposten, lørdag 2. november 1991

NORDEN I ET NYTT EUROPA

Av Statsminister Gro Harlem Brundtland

Med EØS-avtalen blir for første gang samtlige nordiske land, enten de er EF-medlemmer eller ikke, med i det bredere europeiske samarbeidet. Derfor er det faktisk slik at EØS-avtalen blir en milepæl også i det nordiske samarbeidet.

Det er få regioner i Europa der varer, tjenester, kapital og personer beveger seg så fritt som mellom de nordiske land. Kunne ikke vi da ha greid å integrere markedene i Norden langt tidligere? Det er et spørsmål til ettertanke.

På viktige områder betyr EØS-avtalen at det øvrige Vest-Europa kommer på linje med samarbeidet i Norden. Med EØS får Vest-Europa et felles europeisk arbeidsmarked slik vi har hatt i Norden helt siden 1954. Vi får et nærmere samarbeid innen utdanning, kultur og forskning, der de nordiske land har lange tradisjoner.

Men på det økonomiske området har det nordiske samarbeidet vært mindre banebrytende. Det må faktisk en EØS-avtale til for at norske bedrifter skal få like vilkår på det svenske marked som alene mottar 20% av vår eksport. I sin tid var det dannelsen av EFTA som skapte frihandel for industrivarer i Norden, ikke de nordiske landene selv. I dag er det trist å tenke på hvor mye vi egentlig tapte, både internt i Norden, men også i forhold til det øvrige Europa, da visjonene om Nordøk i sin tid strandet.

Vi kunne ha hatt modellen for det indre marked klar for over 20 år siden. I stedet ble det EF, og senere EF og EFTA, som trakk opp linjene for et bredere vest-europeisk samarbeid, mens vi i det nordiske samarbeidet ikke har tilpasset våre egne arbeidsformer til de politiske og økonomiske utfordringer

vi står overfor.

To historiske forhold gjør at vi må endre på dette. For det første åpner omveltningene i Øst- og Sentral-Europa for en helt ny betydning av det regionale samarbeidet i vår verdensdel. For Sverige og Finland endres grunnlaget for nøytralitetspolitikken. I våre egne nærområder skjer det store politiske og sosiale forandringer. Mange ser mot Norden som et område med et nært regionalt samarbeid bygget på felles verdier i samme kulturelle forankring. Vi må forme Norden som region i det regionenes Europa vi nå ser konturene av.

For det andre står utfordringene fra det nye Europa på dagsorden i alle de nordiske land. Danmark deltar i diskusjonen om videreutvikling av EF-samarbeidet. Sverige har søkt medlemskap, og mye tyder på at Finland vil følge etter tidlig neste år. I Norge er vi i gang med en bred Europa-debatt.

Uansett hvilken tilknytning vi måtte velge til EF, så vil alle de nordiske land gjennom EØS være aktive deltakere i et bredere europeisk samarbeidsmønster. Norden er ikke et alternativ til Europa, Norden er en del av Europa. Vi får ikke mer Europa ved å velge mindre Norden, tvert i mot. Skal våre innbyggere kjenne seg igjen i et nordisk fellesskap på 1990-tallet må Regjeringene gjøre sitt til at dette samarbeidet passer inn i sin samtid.

Ulik tilknytning til EF har lagt en demper på den politiske viljen til å videreutvikle det nordiske samarbeidet. Avklaringen av landenes videre forhold til EF vil også prege viljen til å gjøre noe med samarbeidet i Norden. Men samtidig vet vi at det i beste fall vil gå 4-5 år før nye nordiske land kan bli medlemmer av EF. Det ville være å gi fra seg historiske muligheter dersom vi i mellomtiden stiller Norden i bero.

Det handler ikke om å bygge nye institusjoner, det handler om å markere håndfast politisk vilje. Dette krever i første rekke et sterkere engasjement på regjeringsnivå. Store deler av samarbeidet er i dag for oppsplittet og byråkratisk. Vi trenger klarere prioriteringer av hva vi skal bruke vår tid, våre penger og våre krefter på. Vi må sette klarere politiske mål. De motforestillinger som tidligere har vært reist mot en bedre organisert drøfting av utenrikspolitiske saker i nordisk sammenheng, får stadig mindre gyldighet. Store utfordringer møter oss på områder som miljø, energi og transport.

I november møter Nordisk Råd til ekstrasesjon på Åland, der også statsministrene kommer sammen til eget møte. Her får vi anledning til å drøfte hvordan det nordiske samarbeidet kan gis en ny retning i lys av våre felles europeiske utfordringer. At landenes tilknytning til EF ikke er avklart, bør ikke hindre at vi tenker fremover. Vi er i alle fall i en EØS-ramme og må kunne vurdere hvordan samarbeidet best kan organiseres, enten det blir tre, fire eller flere nordiske land som i neste omgang er medlem av EF.

Med alle land på innsiden av EØS har vi allerede et så stort felles utgangspunkt at nye muligheter åpner seg for Norden i Europa. De mulighetene må vi gripe. For ett synes sikkert; vi vil alle tape om utfallet av vår europeiske tilnærming skulle bli et splittet Norden.